

Jan Šimr:

Rozšíření tařice skalní a řepovníku vytrvalého v Českém Středohoří

Tařice skalní

Orientální druh tařice skalní (*Alyssum saxatile* L., subsp. *Arduinii* Fritsch Hay) zdobí žlutými květy skalnaté srázy a stěny znělcových i čedičových kopců Českého Středohoří a vzbuzuje obdiv v době jarní. Ale i v době podzimní se objevují někdy druhé květy. Pozoroval jsem je v říjnu 1924 na Velké Francece, v listopadu 1926 na Mayerově vrchu, v říjnu 1931 a v listopadu 1936 na Lipské hoře, v listopadu 1935 na Košťálově a v říjnu 1937 na Skalce. Preis uvádí druhé květy v listopadu 1934 a 1935 z Tříkřížové hory a Venduly v Labském údolí. Doba květu je závislá na mikroklimatu. V tom směru máme zajímavé údaje Preisovy z r. 1936. Na Tříkřížové hoře byla tařice v plném květu dne 16. dubna, na Radobýlu, který je vzdálen vzdušnou linkou k jihovýchodu 3,6 km se objevila v plném květu až 21. dubna.

Jako chasmofyt vyrůstá z trhlin a skulin holých skal exponovaných k východu, jihu a západu. Srázy tyto jsou vystaveny silnému slunečnímu záření, které vytváří xerothermní prostředí. Naproti tomu trhliny vyplněné prstí jsou vlhčí a poskytují dostatek vláhy silným a dlouhým kořenům. Roste i na teráskách a okrajích ploch s menším svahem, kde růžicemi svých listů zadržuje a hromadí splavovanou prst. O mikroklimatu takových ploch s tařicí máme zajímavá data s Milešovky od F i r b a s e. Na terásce jihovýchodního svahu „Výří skály“ ve výši 600 m zjistil největší teplotu půdy ve hloubce 4 cm 46 °C v době od 3.—23. července 1927. Při záznamu hodinových teplot dne 27. července 1927 zjistil na podobné terase „Výří skály“ v téže výši největší teplotu půdy ve hloubce 1 cm 57,4 °C ve 14 hod., teplotu vzduchu ve výši 1 m nad zemí 27 °C o 15 hod. Jiná data máme z Košťálova. Na větší terase s tařicí jsem as ve výši 460 m proti jihu naměřil v r. 1929 ve hloubce 15 cm v době od 21.—28. července 33 °C a od 8.—22. září 34 °C, v r. 1930 v době od 6.—20. července 39,5 °C. Nejnižší teplota byla 0 °C mezi 15. prosincem a 5. lednem 1929. Při hodinových měřeních dne 16. srpna 1929 dosáhla teplota půdy ve hloubce 15 cm 31,5 °C o 13 hod., teplota vzduchu ve výši 1 m nad zemí 29 °C o 14 hod.

Tařice roste ve stadiích se *Sedum album*, s *Vincetoxicum officinale*, s *Festuca duriuscula*, dále v asociacích *Festuca duriuscula*-*Seseli osseum*, as. *Festuca duriuscula*-*Alyssum saxatile* K l i k a 1941 a as. *Festuca duriuscula*-*Asperula glauca* P r e i s 1939.

Rostlinná společnost tařice v různých vývojových stadiích je rozmanitá. Uvádím proto pro zajímavost několik zápisů:

Velká Francka (665 m) — skalnatý, znělcový sráz k jv.:

<i>Alyssum saxatile</i>	<i>Deschampsia flexuosa</i>
<i>Festuca duriuscula</i>	<i>Cotoneaster integerrima</i>
<i>Lappula deflexa</i>	

Ma yerův vrch (634 m) — rozpukaná stěna živcového čediče k jv.:

<i>Alyssum saxatile</i>	<i>Potentilla argentea</i>
<i>Sedum album</i>	<i>Cotoneaster integerrima</i>
<i>Festuca duriuscula</i>	<i>Allium montanum</i>
<i>Iris aphylla</i>	<i>Thlaspi perfoliatum</i>

Milešovský Kloč (664 m), znělcový sráz k sv.:

<i>Alyssum saxatile</i>	<i>Viscaria vulgaris</i>
<i>Sedum rupestre</i>	<i>Polygonatum odoratum</i>
<i>Hieracium cymosum</i>	<i>Polypodium vulgare</i>
<i>Luzula albida</i>	<i>Cotoneaster integerrima</i>

Malá skála (568 m) u Lukova — sráz magmatového čediče k západu:

<i>Alyssum saxatile</i>	<i>Asplenium germanicum</i>
<i>Festuca sulcata</i>	<i>Asplenium septentrionale</i>
<i>Sedum rupestre</i>	<i>Cotoneaster integerrima</i>
<i>Sedum acre</i> , subsp. <i>eu-acre</i>	D o s t.

Košťálov (488 m) — štít nefelinového basamitu k jihu:

<i>Sedum album</i>	+	<i>Campanula rotundifolia</i>	+
<i>Alyssum saxatile</i>	+ . 2	<i>Grimmia commutata</i>	1 . 1
<i>Sedum maximum</i> subsp. <i>purpureum</i>	+	<i>Barbula convoluta</i>	1 . 1
<i>Festuca vallesiaca</i>	+ . 1	<i>Parmelia molliuscula</i>	+ . 1
<i>Artemisia campestris</i>	+ . 1	<i>Rhizocarpon geographicum</i>	+ . 2
<i>Hieracium cymosum</i>	+	<i>Centaurea scabiosa</i>	+ . 1

Štít je teráskovitě rozpukán, bez humusu. 45° — 1 m² — 20 %.

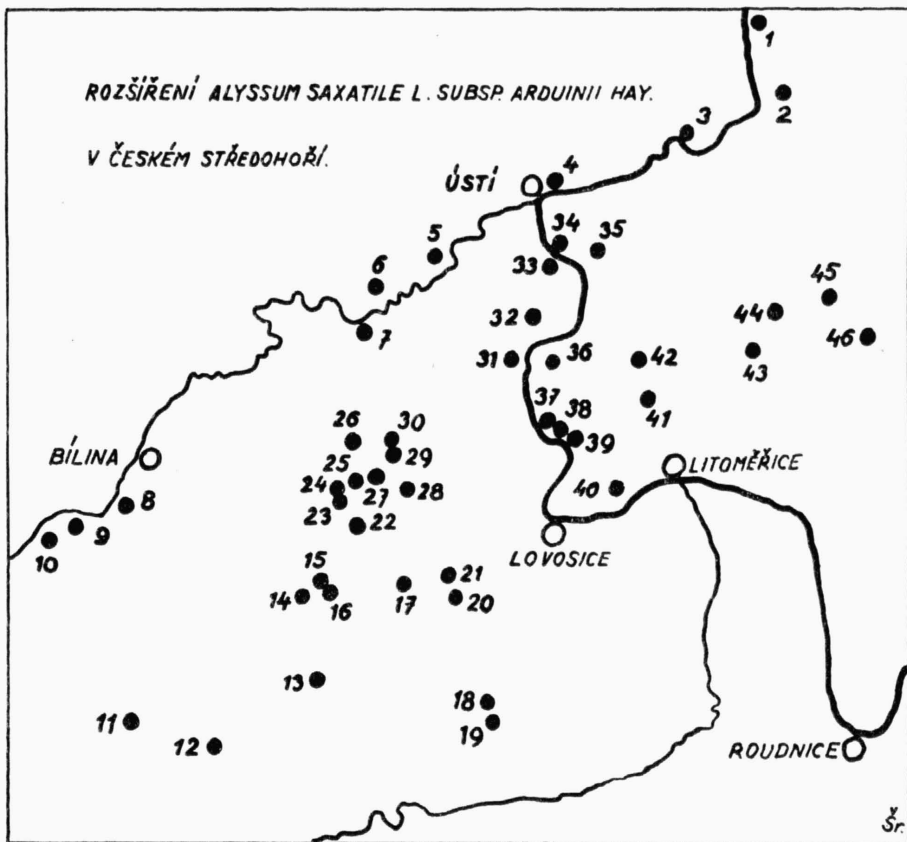
Tařice skalní je rozšířena na skalnatých vrcholcích i lesnatých kopců uprostřed Českého Středohoří a to na obou březích Labe. Její rozšíření se proti ostatním dosud mapovaným druhům liší právě tím, že její lokality jsou většinou rozsety právě uprostřed našeho pohoří a ne po jeho obvodu.

Mikroklimatické podmínky těchto míst jsou jediným útočištěm, kde se může udržovat. Na zámecké zdi pod milešovským zámekem se jí daří docela dobře ve spárech zdiva a hojně se zde šíří.

V severních Čechách roste ještě u Kadaně na Heklberku a Burberku. V Čechách pak v okolí Prahy, na Karlštejnsku, v Povltaví ke Zvíkovu, v údolí Lužnice u Tábora, v Pootaví až k Písku a Strakonícům a na Plzeňsku. Na střední a jižní Moravě a na Slovensku v předhoří Karpat.

Celkový areál: Orient, Podunajím do naší republiky a již. Německa.

Byl bych rád, kdyby naši botanikové upozornili v tomto časopise na další lokality tařice, které unikly snad mé pozornosti a tak pomohli k doplnění mapky.

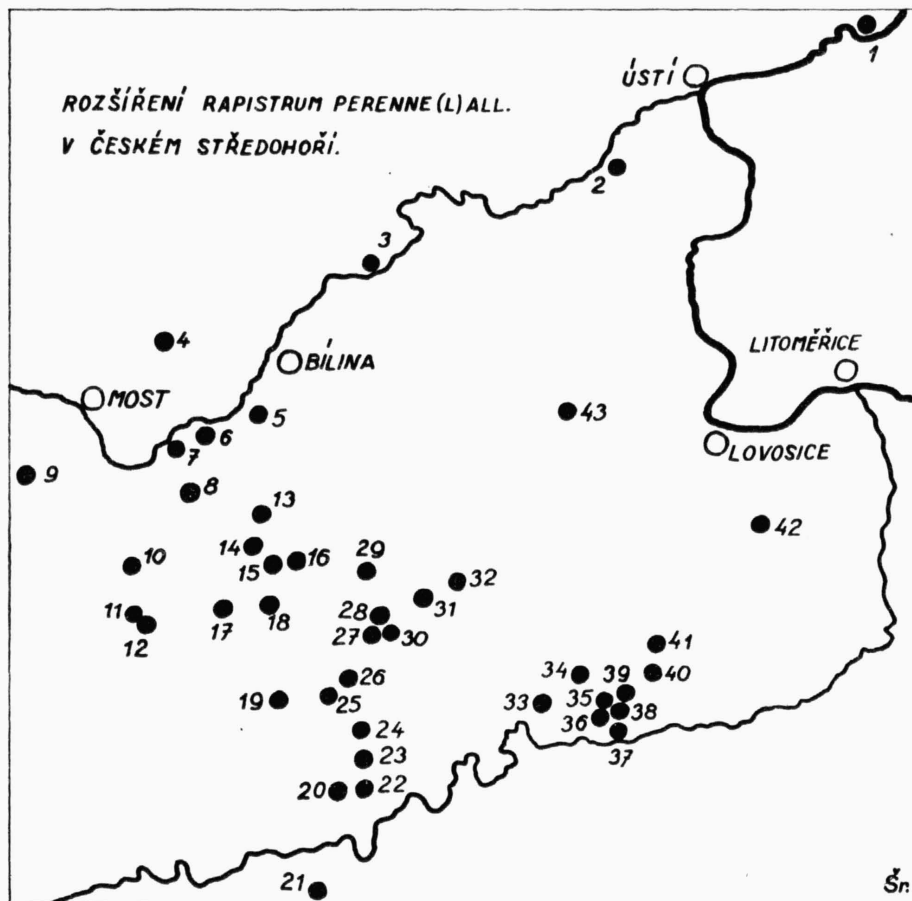

Lokality tařice skalní v Českém Středohoří

1. Vrabinec (346 m) u Těchlovic. 2. Skály u Rytířova. 3. Koží vrch (379 m) u Veselí. 4. Mariánská hora (264 m) u Ústí n. L. 5. Rovný (335 m). 6. Rač (320 m). 7. Chotinský vrch (275 m). 8. Bořeň (538 m). 9. Želenický vrch (455 m). 10. Zlatník (521 m). 11. Milá (509 m). 12. Brník (469 m). 13. Baba (305 m) u Děčan. 14. Kuzov (414 m) u Třebívlic. 15. Třtín (599 m). 16. Hrádek (565 m). 17. Plešivec (476 m). 18. Planík (277 m) u Sedlce. 19. Hazburk (417 m). 20. Košťálov (488 m) nad Třebenicemi. 21. Skalka u Vlastislavi. 22. Hora (686 m) u Lipé či Lipská hora. 23. Malá skála. 24. Velká skála u Lukova. 25. Mayerův vrch (634 m). 26. Velká Francka (665 m). 27. Milešovský Kloč (664 m). 28. Ostrý (558 m). 29. Skála pod milešovským zámkem. 30. Milešovka (835 m). 31. Débus (408 m). 32. Skály mezi Moravany a Chválovem. 33. Skály u Vanova. 34. Střekovské skály. 35. Vys. Ostrý (585 m). 36. Ďáblík (458 m). V této skupině roste na Libochovanském Peeníku, Cigance a Hauberku. 37. Stráně v „Bráně Čech“. 38. Tříkřížový vrch. 39. Vendula. 40. Radobýl (398 m). 41. Hradiště (543 m) u Litoměřic. 42. Holý vrch (574 m) u Kundratice. 43. Třívreh (454 m). 44. Kalich (530 m) u Třebušína. 45. Richtřstajn (525 m). 46. Sedlo (725 m) u Levína.

Řepovník vytrvalý

Meridionální řepovník vytrvalý (*Rapistrum perenne* L.) A 11. je rozšířen v Českém Středohoří na nejteplejších a suchých svazích čedičových a znělcových kopců. Zde je vtoušen v as. *Festuca vallesiaca* — *Erysimum crepidifolium* Klika 1933, v as. *Avenastrum Besseri* — *Stipa stenophylla* Klika a v as. *Ononis spinosa* — *Brachypodium pinnatum* Klika 1933, kde jeho stálost bývá 10—20 %.

Lokality řepovníku vytrvalého (*Rapistrum perenne* (L) ALL) v Českém Středohoří

1. Kozí vrch (379 m) u Veselí. 2. Rábňý v údolí Bělé. 3. Stráň nad Ohníčem. 4. Červený vrch u Mostu. 5. Bořeň (538 m) u Biliny. 5. Želenický vrch (455 m). 7. Zlatník (524 m). 8. Stráně pod kótou 344 m u Patokryj. 9. Rösselův vrch (411 m) u Mostu. 10. Klampen (257 m) západně Bečova. 11. Malá Volavka (263 m). 12. Velká Volavka (343 m) u Volevčie. 13. Stráž (310 m) u Lužice. 14. Janský vrch (341 m) u Korozluk. 15. Skršínský vrch (389 m). 16. Šenkenberg (397 m). 17. Šustrův vrch (364 m). 18. Milá (509 m). 19. Raná (455 m). 20. Kóta 291 m sev. Loun. 21. Chlum (303 m) u Blšan. 22. Velký vrch (303 m) nad Černčicemi. 23. Hladový vrch (255 m). 24. Trnohlávek (227 m). 25. Oblík (509 m). 26. Srdov (480 m). 27. Syslík (284 m). 28. Kiesberg. 29. Křížová hora (448 m) u Libčevsi. 30. Strumpflův vrch u Třtena. 31. Stráň nad cihelnou v údolí pod Hnojnicemi. 32. Baba (305 m). 33. Stráně nad Košticemi. 34. Svahy k Nikelovu vrchu (220 m). 35. Viselec (226 m). 36. Visálek (203 m). 37. Rohatec (265 m). 38. Vrchy (248 m). 39. Senec (215 m). 40. Jeřetín (262 m). 41. Hazburk (417 m). 42. Kohout (245 m) u Šířejovic. 43. Ostrý (558 m) u Milešova.

Ze vzácnějších druhů Českého Středohoří doprovází řepovník *Stipa capillata* na 83 % lokalit, *Astragalus austriacus* na 62 %, *Seseli hippomarathrum* na 58 %, *Oxytropis pilosa* a *Verbascum phoeniceum* na 46 %, *Astragalus exscapus*

na 41 %, *Stipa pennata* na 37 %, *Alyssum montanum*, *Pulsatilla nigricans* a *Stipa stenophylla* na 20 %, *Adonis vernalis* a *Astragalus danicus* na 18 %, *Stipa pulcherrima* na 11 % všech lokalit.

Jeho největší rozšíření je na jihozápadním okraji Českého Středohoří v krajině mezi Mostem, Bílinou a Louny, na Libochovicku a končí u Lovosic na Kohoutu. Řídce se objevuje v údolí Bělé a pak v Polabí na Kozím vrchu u Veselí. Osamocen uprostřed Středohoří je Ostrý u Milešova (nález A. N a u m a n n a), který se zdá být zavlečen náhodně.

Na Libochovicku roste řepovník také na násypu u lomu, na polích a u cest, na silničním a železničním násypu. Na Rohateci četní hlodavci rozhrabují svahy s hlubokou vrstvou spráše a na takových místech se s oblibou uchycuje řepovník postupně ještě s ostatními druhy. Složení takového rozhrabaného a znovu osazovaného místa podává krátký zápis: *Rapistrum perenne* 3.4, *Onopordon*, *Atriplex nitens* +. Celkový jeho areál zabírá Středozeří, pak Balkánský poloostrov, Podolí, Polsko, Podunají, Moravu, Čechy, Sasko a Durynsko.